

“Değerli Hissettiren Eğitim” İsimli Kitabın Kritiği (Kitap Kritiği)

*¹Eyup TABARA

¹0000-0002-4788-6190, Atatürk Üniversitesi, tabaraeyup@gmail.com

Geliş Tarihi : 06.05.2022

Kabul Tarihi : 02.06.2022

<https://doi.org/10.55150/apjec.1113264>

Yaşaroğlu, C. (2022). *Değerli Hissettiren Eğitim* (1. Baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.

Değerli Hissettiren Eğitim

Değerli Hissettiren Eğitim kitabı, ülkemizde değerler eğitimi olarak kabul edilen, özünde öğrencilere gündelik sosyal yaşamı kolaylaştıracak bir dizi erdemini içselleştirilmesini hedeflemek amacıyla öğretmenlere ve ebeveynlere düşen sorumlulukların neler olduğunu hatırlatmak amacıyla kaleme alınmış bir çalışma olarak tanımlanabilir. Kitap, Doç. Dr. Cihat

*¹Eyup TABARA, Atatürk Üniversitesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, tabaraeyup@gmail.com
ORCID No: 0000-0002-4788-6190

Yaşaroğlu tarafından kaleme alınmış ve Aktif Yayınevi tarafından 2022 yılında okuyucu ile buluşturulmuştur. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi olan Yaşaroğlu, aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamış, ulusal ve uluslararası alanda pek çok bilimsel makale yayımlamış ve bildiri sunmuş bir akademisyendir. Bu çalışmaların büyük bir bölümü, değerler eğitimi ile ilgilidir. Yazar, birçok akademik çalışmaya da editörlük yapmıştır. Bu çalışmalar arasında *Etik ve İnsanî Değerler, Eğitime Giriş ve Çevre Psikolojisine Giriş* adlı kitaplar sayılabilir.

Değerli Hissettiren Eğitim kitabı, altı bölümden oluşmakta olup 115 sayfadan ibarettir. Yazar, değerler eğitimine yönelik kuramsal çerçeveyi inşa ettikten sonra söz konusu eğitimin neden bu kadar önem arz ettiğini, bu süreçte öğretmenlere ve velilere hangi görevlerin düştüğünün üzerinde önemle durmaktadır. Bu hususu, okuyucuyu derin akademik bilgilere boğmadan, açık, sade ve akıcı bir üslupla dile getirmiştir.

Yazar, kitabın birinci bölümünde karakter ve değerler eğitimiyle ilgili “değer, mizaç, ahlak, kişilik, vicdan” gibi pek çok temel kavramın açık, anlaşılır ve sistematik bir tanımını yaptıktan sonra bu kavramların gündelik hayattaki yansımalarına somut örnekler vermektedir. Bu bölümde, değerler eğitiminin bireye sağlıklı bir şekilde aktarılmasında öğretmenin kilit bir rol oynadığı mesajı, okuyucuya verilmektedir. Yazara göre öğretmen, değerler eğitimine önem veren, onu aktarabilmek için her türlü görev ve sorumluluğu üstlenen, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini göz önünde bulundurarak onları hem akademik hem de psiko-sosyal açıdan erdemli bireyler olarak yetiştirmeye gayret eden bir eğitim neferi olarak öne çıkmaktadır. Öğretmenin, öğrencilerine söz konusu değerleri kazandırabilmesi için bunu kendine dert edinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yazarın verdiği şu örnek, mevzunun anlaşılması noktasında önem arz etmektedir:

“Yangın anında paniklememiz, ‘Yangın var!’ diyerek sağa sola koşuşturmamız gayet normal. Ama bir itfaiyecinin de bizim gibi davranışlar sergilemesi, kabul edilebilir değildir. Zira birinci dereceden sorumluluk alarak yangına müdahale etmesi gereken kişidir itfaiyeci. Bizler de toplumsal sorunlar karşısında manevi itfaiyeciler gibi sorumluluk hissetmeli ve duruma müdahale etmeliyiz. Bir öğretmen olarak bu sorunlar karşısında çocuklarımızın iyilik yolunda ilerlemeleri için elimizden geleni yapmalıyız.”(Yaşaroğlu, 2022, s. 14)

Yazar, ikinci bölümde değerlerin sınıflandırılmasını ve işlevlerini ele almaktadır. Ona göre değerleri; genel anlamda evrensel değerler, milli değerler, etik ve dînî değerler olarak ayırmak

mümkündür.(Yaşaroğlu, 2022, s. 27) Yazar evrensel değerleri; insana ait, insanî özelliklerin kültürlerden ve toplumlardan bağımsız olarak kabul gördüğü şeklinde tanımlamaktadır. Milli değerleri ise vatan ve millet sevgisi, devlete bağlılık, şehitlik ve gazilik, tarihi mirasa duyarlılık şeklinde ifade etmektedir. Dînî değerlerden söz ederken, değerler eğitiminin dînî kaynakları referans alarak da toplum sahnesine çıktığını belirtmektedir. Etik değerlere değinirken ise bir meslek erbabının bir yandan işinde yeterince iyi olması gerektiğini öte yandan da mesleğini ayakta tutabilecek kadar önemli değerleri içselleştirmesi gerektiğini okuyucuya sunmaktadır. Yazar, yine bu bağlamda Öğretmenlik Meslek Etiği'ni sadece bir kültürde değil, dünyanın her tarafında bulunan öğretmenler tarafından kabul edilmesi beklenen kurallar bütünü olarak ifade etmektedir. Yazar, kendisi tarafından yapılan değer sınıflandırmasını işledikten sonra farklı teorisyenler veya kuramcılar tarafından yapılmış sınıflandırmalara da değinmektedir.

1) Nelson'a göre değer tasnifi

2) Spranger'e göre değer tasnifi

Ona göre Nelson'un değer tasnifi öğretmenlere şunu söylemektedir: Bir elin beş parmağı bir olmadığı gibi, öğrencilerin de hepsinin aynı değerlere sahip olamayacağı bir realitedir. Bireysel farklılıklar her alanda olabileceği gibi değerler alanında da olabilir. Bu çerçevede öğretmene düşen görev, bireysel farklılıklara saygı duyup her öğrenciye kendisinin değerli olduğu hissini verebilmektir.

Yazara göre değerlerin başlıca işlevleri şunlardır:

I. Değerler, bireye amaç ve yön tayin eder.

II. Değerler bireyin, kendisinin ve başkalarının davranışlarını yargılamaya yardımcı olur.

III. Değerler, dikkatimizin belli bilgi, davranış ve tutumlara odaklanmasını sağlar.

IV. Değerler, kişileri ahlakî olgunluğa sevk eder.

V. Değerler, kişiye kendini denetleme becerisi kazandırır.

VI. Değerler, birikimli olan kültürün sonraki nesillere aktarılmasında büyük rol oynar.(Yaşaroğlu, 2022, s. 36-40)

Yazar, üçüncü bölümde doğu ve batı düşüncesinde karakter ve değer konusunu ele almaktadır. Piaget, Kohlberg ve Freud'un ahlâkî gelişim kuramlarına değinmektedir. Piaget, ahlak gelişimi ile ilgili olarak çocukların iki düzeyden geçtiklerini iddia etmektedir: Heteronom ve Otonom dönem. Yazara göre heteronom dönemde çocuk, yetişkinleri otorite olarak gördüğü için, bu noktada öğretmenlerin ve ebeveynlerin doğru davranışlar sergileyip bu dönemi çocukların değerler eğitiminde bir avantaja dönüştürmesi gerekmektedir. Otonom dönemde ise öğrencilere

grup çalışmaları yapabilmeleri için gerekli ortam ve fırsatın sunulması, değerlerin kazanılmasında noktasında önem arz etmektedir.

Yazara göre Kohlberg'in ahlakî gelişim kuramı, öğretmenlere şunu söylemektedir: Değerlerin içselleştirilmesi, her köşe başına bir bekçi dikmekten daha etkili olacaktır. Başka bir deyişle, ilk aşamada kişi, değerlerin çok farkında olamayabilir. Değerlere yönelik farkındalığı, düşük seviyelerde olabilir veyahut eylemlerin nedenlerine ilişkin akıl yürütmeleri daha yüzeysel olabilir. Fakat süreç ilerledikçe, bireyin değerleri içselleştirmesi mümkün hale gelecektir. Bu bağlamda değerlerin içselleşmesi, bireyin her anında, her düşüncesinde, her eyleminde değer esaslı karar vermesini sağlayabilmesi anlamına gelmektedir.(Yaşaroğlu, 2022, s. 45)

Freud'un ahlakî gelişim kuramı da üç başlık üzerinden ele alınmaktadır. İd, ego ve süper ego. Yazara göre id, tasavvuftaki nefs-i emmareye benzemektedir. Nasıl ki nefs-i emmare, insanı sürekli kötülüğe sevk ediyorsa id de kişilik yapısının sürekli olarak doyurulmayı bekleyen "haz" yönünü belirtmektedir. Bir bakıma id, her isteğinin hemen gerçekleşmesini isteyen şımarık bir çocuğa benzemektedir. Ego ise, id'in isteklerinin mantıksal bir çerçevede gerçekleşmesi için gayret gösterip, id'in arzu ve isteklerine sınırlar çizer. Süper ego ise id'in isteklerinin ahlak, vicdan veya dînî kurallara göre yerine getirilmesini sağlar. Yazar, ahlakî gelişime bir de biyoloji penceresinden bakar. Bu bağlamda Phineas Gage vakasını okuyucunun dikkatine sunar.

Yazar, karakter ve değer konusuna bir de İslamî açıdan yaklaşmaktadır. Bu açıdan Farabi, İbn-i Sina, İbn-i Rüşd, Gazzali, İbn-i Miskeveyh, İbn-i Haldun gibi düşünürlerin ahlak konusundaki fikir ve yaklaşımlarını irdelemektedir. Yazara göre İbn-i Haldun'un "Çocuklarınızı terbiye etmeye çalışmayın. Onlar zaten size benzeyeceklerdir." sözü, öğretmenlerin ve ebeveynlerin, çocukların ahlakî yönden gelişimlerinde rol model olduklarını bizlere hatırlatmaktadır.

Yazar, dördüncü bölümde Türkiye'de değerler eğitiminin 2000'li yılların başlarında gündeme gelmesinin tesadüfi olmadığını, 1990'larda ABD'de karakter ve değerler eğitimi adı altında pek çok çalışmanın yapılmış olmasını ve ülkemizde de çocukların veya öğrencilerin olumsuz davranışlar sergilemesi, artan şiddet olayları gibi durumların değerler eğitiminin gündeme gelmesinde ön ayak olduğunu belirtmektedir. Yazara göre Türkiye'de 2005 yılı programları, değerler eğitimi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Zira bu programda değerlere ve değerlerin eğitime açıkça yer verilmektedir. 2015 yılı programları ile değerlere yapılan vurgu, daha da aşikâr hale gelmiştir. 2018 yılında ise tüm derslere ait öğretim programları yeniden

düzenlenmiş ve bu program tüm derslerde ortak değerleri içerecek şekilde geliştirilmiştir.(Yaşaroğlu, 2022, s. 62)

Yazar, beşinci bölümde değerler eğitiminin öğrencilere nasıl kazandırılacağına dair öğretmenlere bazı öneriler sunmaktadır.

1) Nasıl ki öğretim faaliyetlerinde önceden belli olan hedeflerimiz varsa, değerler eğitiminde de öğretmenin önceden öğrencisi için belirlediği hedefler olmalıdır.(Yaşaroğlu, 2022, s. 64)

2) Değerler eğitimi bağlamında karakter dilini kullanmalıyız. Olumsuz örnekleri çağrıştıracak, öğrencinin zihnini bulandıracak, olumsuz davranışı aklına sokacak ifade biçimlerinden sakınmamız gerekir. Öğrenciyle onu hedefine yöneltecek olumlu cümleler kurarak muhatap olmalıyız.(Yaşaroğlu, 2022, s. 66)

3) Öğrencimize değer vermeden, öğrencimizin değer kazanmasını bekleyemeyiz. Öğrencinin saygı görmesi de bir ihtiyaçtır. Doğal olarak saygı ihtiyacı giderilen öğrenci, saygı duymayı da öğrenecektir.(Yaşaroğlu, 2022, s. 68)

4) Öğretmen, öğrenciler ile daima müzakere içinde olmalıdır. Öğretmen olumsuz bir durum karşısında onları kesin yargılarla azarlamamalı, bu durumu yeni öğrenmeler için fırsatlara çevirmelidir.(Yaşaroğlu, 2022, s. 68)

5) Öğretmen, öğrenci üzerinde ilgi ve merak uyandırmalı, sosyal hayatta bazı farkındalıklar oluşturmmalıdır.(Yaşaroğlu, 2022, s. 70)

6) Öğretmen, beden dili ile çocuklara değerler eğitimini yansıtmalıdır. Çünkü çocuklar görür, çocuklar yapar.(Yaşaroğlu, 2022, s. 73)

7) Öğretmen, değerler eğitimi noktasında edebî metinleri ve ders kitaplarını yeterince kullanmalı ve öğrenciler ile beraber kitap kritikleri yapmalıdır.(Yaşaroğlu, 2022, ss. 74-76)

Yazara göre değerler eğitiminin sağlıklı bir şekilde öğrenciye aktarılmasında; düz anlatım, soru-cevap yöntemi, işbirlikçi öğrenme, grup tartışması, beyin fırtınası, problem çözme, rol oynama tekniği, eğitsel oyunlar, gezi ve sergi yöntemi gibi pek çok teknik, önemli rol oynamaktadır.

Yazar altıncı bölümde sosyal medya ve değerler konusunu ele almaktadır. Ona göre teknoloji, her zaman hayatımıza artı değer katan bir araç değildir. Zira günümüzde teknoloji ile bilgiye erişebilmek çok kolay olmakla beraber teknolojinin aşırı derecede kullanımı bireyler üzerinde “dijital rahavet” denilen yeni bir olguyu gündeme getirmiştir. Yazara göre bir diğer önemli husus ise, sosyal mecralarda gezinen öğrencilerin onlara uygun olmayan pek çok içerik ve

reklamlarla yüz yüze gelmesidir. Bu tür içerikler, çocukların ahlakî gelişimlerine sekte vurmaktadır. Bu bağlamda ebeveynlere düşen görev, en az çocukları kadar teknoloji kullanımı hakkında bilgi sahibi olmalı, sosyal medyada vakit geçiren öğrencisini takip etmeli ve beraber online etkinlikler düzenlemelidir. Bu sayede öğrencimizi, sosyal medyadan gelen bazı tehlikeli içeriklere karşı korumuş olacağız.

Kitabın ismi ile konunun içerik ve mahiyeti örtüşmektedir. Kitabın Türkçe ve İngilizce yaklaşık 64 kaynaktan beslenerek kaleme alınmış olması da içeriğin zenginliğine zenginlik katmıştır. Söz konusu çalışmada karakter ve değer eğitiminin farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi, somut örneklendirmelerin yapılması ve öğretmenler için pratik önerilerin sunulmuş olması, literatüre katkı sağlaması açısından değerlendirilebilir. Kitapta derin kuramsal tartışmalara yer verilmemiş olması, muhatap kitlenin öğretmen ve öğretmen adayları olması gibi hususlar, çalışmanın sınırlılıkları arasında sayılabilir. Kitapta tekrara düşülmemesi, bazı can alıcı örneklerin verilmesi, kitabın okuyucu gözündeki önemini, konumunu artıracaklarını umuyorum. Değerler eğitime farklı bir perspektiften bakmak isteyen lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilerin, anne ve babaların bu eserden istifade edebileceklerine gönülden inanıyorum.

KAYNAKÇA

[1]. Yaşaroğlu, C. (2022). *Değerli Hissettiren Eğitim* (1. Baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.